

УДК 339.137.2

О. Є. Сомова

УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Ключові слова: конкурентоспроможність підприємства, оцінка рівня конкурентоспроможності підприємств, вартісні показники, вартісна оцінка.

У ринкових умовах конкурентоспроможність (КС) набуває великого значення через активне змагання підприємств і їх товарів за споживача. Важливість оцінки рівня конкурентоспроможності визначається необхідністю позиціонування оцінюваного об'єкта відносно конкурентів, а також визначення заходів щодо управління конкурентоспроможністю в напрямку її підвищення. Незважаючи на широке використання, поняття конкурентоспроможності до цього часу продовжує удосконалюватися і набувати нового змісту. Особливо дискусійною і невирішеною проблемою є вартісна оцінка рівня конкурентоспроможності об'єктів, хоча саме вартісні результати найбільш достовірні й придатні для використання.

Зважаючи на це, метою даної роботи є удосконалення оцінки рівня конкурентоспроможності підприємств машинобудування в напрямку розробки методики вартісної оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства.

За результатами вивчення літератури було виділено понад двадцять методів оцінки рівня КС підприємства, що базуються на різних концептуальних засадах. Їх порівняльний аналіз показав, що для визначення рівня КС підприємств найчастіше використовують коефіцієнти, які узагальнюють балові експертні оцінки або комплекс техніко-економічних показників, але достовірність оцінки в обох з цих випадків викликає певні сумніви через велику частку суб'єктивізму. У той же час є окремі роботи, де наголошується на можливості та

доцільності використання для оцінки рівня КС підприємства таких об'єктивних вартісних показників ефективності роботи підприємства, як прибуток, рентабельність, чиста поточна вартість тощо [1]. Але розробки методик такої оцінки відсутні, тому в цій роботі визначається завдання розробки методики оцінки рівня КС підприємства на основі вартісних показників.

Для реалізації поставленого завдання було вивчено можливості використання вартісних показників для оцінки рівня КС підприємств. Дослідження показало, що показники прибутку, рентабельності та чистої поточної вартості розглядаються як можливі показники рівня КС підприємств і в класичних роботах М. Портера та І. Ансоффа, і в більш сучасних дослідженнях. Особливо важливою, на нашу думку, є теза М. Портера про КС як наслідок ефективного використання ресурсів, що цілком узгоджується з прийнятим нами визначенням категорії КС підприємства і дозволяє розглядати рівень КС підприємства як один із показників його ефективності [2].

Узагальнення теорій оцінки рівня КС та оцінки ефективності підприємств дозволило висунути гіпотезу, що рівень КС у короткостроковому періоді може вимірюватися прибутком та рентабельністю, у довгостроковому – чистою поточною вартістю та індексом доходності (рис. 1). Зазначимо, що особлива увага має приділятися рентабельності та індексу доходності як відносним показникам, що дають змогу порівнювати дані різних підприємств.

Для забезпечення комплексності дослідження було проаналізовано міжнародний досвід оцінки рівня КС – розрахунку індексу КС бізнесу, що щорічно виконується під керівництвом М. Портера в межах Звіту про світову КС [2]. Вивчення методики визначення цього індексу дозволило запропонувати аналогічний підхід для вартісної оцінки рівня КС підприємств. Вважаємо, що замість показника ВВП на душу населення, використаного в Індексі КС бізнесу як ключовий показник, для оцінки рівня КС підприємств може використовуватися такий узагальнюючий показник ефективності (продуктив-

Рис. 1 1. Вартісні показники, які пропонується застосовувати для оцінки рівня КС підприємств у короткостроковому та довгостроковому періодах

ності) роботи підприємства, як рентабельність. Тоді чинниками моделі можуть бути стандартні показники ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства, що традиційно розглядаються при оцінці в якості чинників КС.

За результатами проведеного дослідження запропоновано концепцію вартісної оцінки рівня КС підприємств, що ґрунтується на узагальненні теорії оцінки рівня КС підприємств, визначенні найбільш об'єктивних та інформативних показників рівня КС і вивченні практики оцінки ефективності. Запропонований порядок оцінки представлено на рис. 2.

Основними відмінностями запропонованого порядку оцінки рівня КС у короткостроковому періоді від відомих є об'єктивне визначення чинників КС підприємства та їх вагомості із застосуванням математичного апарату та оцінка рівня КС підприємства вартісним показником, що легко інтерпретується.

Незважаючи на обмеження, що можуть виникати при вартісній оцінці, – не всі підприємства оприлюднюють свою фінансову звітність – вважаємо за доцільне використовувати запропоновану методику для експрес-оцінки рівня КС групи підприємств за наявності їх фінансової звітності та для

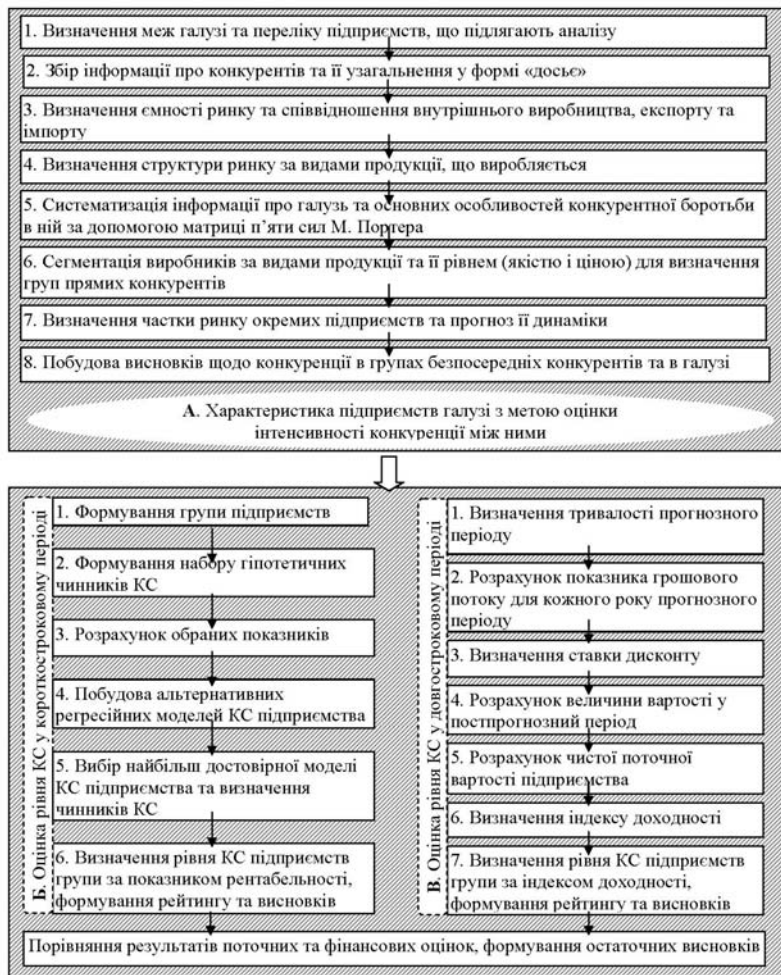

Рис. 2. Запропонована методика вартісної оцінки рівня КС підприємств у короткостроковому (блок Б) та довгостроковому (блок В) періодах з попереднім аналізом галузі (блок А)

глибинних досліджень, що спираються на вивчення грошових потоків підприємств. Запропонована методика вартісної оцінки дозволяє уникнути однобоких висновків щодо рівня конкурентоспроможності підприємств і отримати виважені та обґрунтовані результати. Методика такої оцінки може застосовуватися для підприємств різних галузей промисловості, бо базується на уніфікованій економічній інформації.

Управлінською цінністю запропонованої методики вартісної оцінки рівня КС підприємств є можливість для власника або інвестора більш обґрунтовано формувати стратегію розвитку у конкурентному середовищі і приймати поточні рішення відповідно до визначених ключових чинників КС, сильних і слабких сторін підприємства відносно своїх конкурентів. Крім того, така оцінка, що пов'язує КС підприємства і його ефективність, може використовуватися при обґрунтуванні доцільності залучення приватних інвестицій, державного фінансування тощо для підтвердження сильної ринкової позиції підприємства. На рівні держави найкращим напрямком використання методики є її застосування при визначенні найбільш конкурентоспроможних і тому перспективних для державної підтримки груп підприємств або окремих підприємств. Також доцільно враховувати визначені за запропонованою методикою ключові чинники КС підприємств галузі для формування програм підтримки секторів економіки, що мають стратегічне значення для країни.

Список літератури

1. Оцінка конкурентоспроможності сучасного промислового підприємства : навч.-практ. посіб. для студ. економ. спец. / О. М. Сумець, О. Є. Сомова, Є. Ф. Пеліхов. — К. : Професіонал, 2007. — 208 с.
2. The Global Competitiveness Report 2006–2007 / Michael E. Porter, Klaus Schwab, Augusto Lopez-Claros, Xavier Sala-i-Martin. — Palgrave Macmillan ; New edition (November 14, 2006). — 308 p.

Резюме

В работе обоснована необходимость совершенствования методик оценки уровня конкурентоспособности предприятий в направлении расширения использования стоимостных показателей. Отмечено, что особое внимание должно уделяться относительным показателям – рентабельности и индексу доходности.

Summary

The necessity of improving methods of enterprise competitiveness appraisal by way of extending the employment of value indexes has been substantiated. It is stated that special attention should be paid to comparative indexes, such as long term and short term profitability.